

ปัญหาการไต่ถามคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน¹

นฤตม์พล แก้วแล²

จากการศึกษาแนวความคิดในการที่จะนำระบบกระบวนการยุติธรรมอีก รูปแบบหนึ่งมาเสริม นั่นคือแนวคิดเรื่องยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) หรือที่เรียกกันว่า “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” ทั้งนี้ โดยมี จุดมุ่งหมายหลักเพื่อช่วยชดเชยและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำ ความผิด

การนำแนวคิดความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาเสริมระบบกระบวนการยุติธรรมหลักนั้น เป็นเรื่อง ที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน โดยเห็นได้จากความพยายามในการพัฒนาและผลักดันแนวคิด ดังกล่าว ให้เกิดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นกล่าวคือ ในหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ หรือศาล ได้มีการศึกษาและค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับหลักกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อนำความรู้ที่ ได้มาพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการหรือการปฏิบัติงานในหน่วยงานของตนเอง ผลที่ตามมานั้นก็ได้แก่ การพัฒนาจัดทำร่างกฎหมาย เกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ในหน่วยงานของตน เพื่อให้สอดคล้องกับ แนวคิดความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ในส่วนของพนักงานสอบสวน ได้มีแนวคิดในการนำหลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มา พัฒนาการดำเนินการในหน่วยงานของด้วยเช่นกัน ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ในชั้นพนักงานสอบสวนนี้ ถือได้ว่ามี ความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวเปรียบเสมือนประตูทางเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ข้อ พิพาททางอาญาต่าง ๆ ที่เข้าสู่กระบวนการในชั้นอัยการหรือศาล ก็ล้วนแต่จะต้องผ่านการดำเนินการของ พนักงานสอบสวนมาแล้วทั้งสิ้น ดังนั้น การนำหลักแนวคิดความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาปรับปรุงในชั้น พนักงานสอบสวนนี้ จึงถือเป็นเรื่องที่จะต้องให้ความสำคัญ เพราะประโยชน์และผลพลอยได้ที่จะเกิดขึ้น ย่อมตกแก่องค์กรในลำดับอื่น ๆ ตามไปด้วย การไต่ถามคดีอาญาเป็นการระงับข้อพิพาทที่มี ประสิทธิภาพ เนื่องจากการไต่ถามคดีอาญาเป็นวิธีระงับข้อพิพาทที่มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้³

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการไต่ถามคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน โดยมี อาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล และคณะกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์อรรณพ พจนานรัตน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดพังงา คณะ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ สมชาติ โลกสันติสุข, “การบริหารงานคดี: ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการไต่ถามคดีในศาล”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2547), หน้า 11-12.

1) เพื่อรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่ความ (Preserve the Relationship) กล่าวคือเป็น การรักษา สัมพันธภาพระหว่างบุคคลหลายฝ่ายหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาท สิ่งนี้เป็นความสำคัญที่คู่ความ ทั้งสองฝ่ายจะต้องดำเนินการต่อกันบนหลักพื้นฐานของความต่อเนื่อง (Ongoing Basis) โดยคำนึงถึงคุณภาพ ของการตัดสินใจ (Quality of Decision) และผลที่จะเกิดขึ้นตามมา (Outcomes) ถ้ามีโอกาสใช้เครื่องมือใน การจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างไม่ เหมาะสม

2) เพื่อความเป็นธรรม (Fairness) เนื่องจากความไม่สมดุลของอำนาจระหว่างคู่ความอาจสร้าง กระบวนการอย่างหนึ่งเข้ามาช่วยให้เกิดผลชัยชนะต่อคู่ความทั้งสองฝ่ายได้ในการที่จะยอมรับในเรื่องการ จัดการอย่างหนึ่งซึ่งต้องคำนึงถึงธรรมเนียมปฏิบัติและความเป็นอยู่ในสังคม

จากการศึกษารูปแบบวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาของต่างประเทศได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีระบบกฎหมายแบบ Common Law และประเทศฝรั่งเศสซึ่งมีระบบกฎหมายแบบ Civil Law ล้วนแล้วแต่นำรูปแบบของการไกล่เกลี่ยคดีอาญาก่อนฟ้องศาลมาใช้แตกต่างกันไปพอสมควรได้ดังนี้

ประเทศออสเตรเลียซึ่งใช้รูปแบบกระบวนการยุติธรรมแบบระบบกล่าวหา ได้นำเอารูปแบบการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญามาใช้กับเด็กและเยาวชน โดยใช้วิธีการแจ้งเตือนและรูปแบบการประชุมกลุ่ม เรียกว่า “แบบแวกก้า แวกก้า (Wagga Wagga Model)” รูปแบบนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการและอำนวยความสะดวกในการจัดให้มีการประชุมกลุ่ม อีกรูปแบบหนึ่งเป็นการรวมเข้าด้วยกัน ระหว่างกระบวนการอบรมตักเตือน (Cautioning) และกระบวนการประชุมกลุ่ม (Conferencing) ซึ่ง ดำเนินการจัดให้มีการประชุมกลุ่มโดยองค์กรกระบวนการยุติธรรมแยกต่างหากจากตำรวจ และรูปแบบ สุดท้าย คือ เป็นการประชุมกลุ่มที่ดำเนินการภายใต้คำสั่งของศาลเด็ก ซึ่งอยู่ในขั้นตอนก่อนการพิพากษาคดี (Presentencing phase) เมื่อพิจารณารูปแบบของการหันเหคดีเห็นได้ว่า ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้ เกิดกระบวนการทั้งสองกระบวนการข้างต้น คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมเจ้าหน้าที่ ผู้ประสานงาน หรือเจ้าหน้าที่ศาลมอบหมาย เจ้าหน้าที่เหล่านี้มีบทบาทเป็นคนกลางในการประสานและการ เจรจาระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหายในทั้ง 2 กระบวนการเพื่อทำให้คดียุติก่อนถึงชั้นศาลหรือก่อนการ พิจารณาโดยศาล จึงถือได้ว่ารูปแบบการยุติคดีอาญาทั้งสองรูปแบบนี้ใช้คนกลางในการไกล่เกลี่ยคดี ประเทศสหรัฐอเมริกานำวิธีการไกล่เกลี่ยมาใช้ในรูปแบบโครงการต่าง ๆ ทั้งในชั้นก่อนฟ้องและในชั้นศาล ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนกระทำความผิด มีการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ย โดยใช้อาสาสมัครเข้ามาเป็นคณะกรรมการไกล่เกลี่ย ส่วนประเทศฝรั่งเศส นำการไกล่เกลี่ยคดีอาญามา บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายและจัดให้มีคณะกรรมการไกล่เกลี่ยคดี (Mediation Committee) ขึ้น ซึ่ง ประกอบด้วย ผู้แทนที่ได้รับการคัดเลือกมาจากชุมชน ตำรวจ ฝ่ายกระบวนการยุติธรรม ฝ่ายการศึกษาและ สมาคมต่างๆ ทำการไกล่เกลี่ย และยังจัดให้มีคณะกรรมการบูรณาการชุมชน (Community Reporative Boards) คอยทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยการกระทำความผิดอาญาซึ่งอยู่ในขั้นตอนก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการ ยุติธรรมกล่าวคือ ก่อนการร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน

1) ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายในการไต่ถามคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน

เนื่องจากในปัจจุบันนี้ยังไม่มีกฎหมายกำหนดรูปแบบขั้นตอนและวิธีการไต่ถามคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนไว้ ดังนั้นพนักงานสอบสวนแต่ละคนก็จะมีวิธีการไต่ถามข้อพิพาทต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องมาจากคดีอาญาในรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการ ขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัวของพนักงานสอบสวนในการโน้มน้าวให้คู่กรณีมาตกลง เจรจากัน ซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต่อพนักงานสอบสวนและกระบวนการยุติธรรมเนื่องจากฝ่ายผู้เสียหายอาจมองว่าพนักงานสอบสวนมีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้ต้องหาได้ จึงส่งผลให้การดำเนินการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาของพนักงานสอบสวนขาดแนวทางและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการที่จะนำมาใช้ปฏิบัติร่วมกัน

2) ปัญหาคุณสมบัติของผู้ไต่ถามคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน

การไต่ถามในชั้นพนักงานสอบสวน หากจะให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวเองนั้น อาจจะทำให้เพิ่มงานให้แก่พนักงานสอบสวนซึ่งมีคดีที่ต้องรับผิดชอบจำนวนมากอยู่แล้ว และอาจทำให้ผู้เสียหายตั้งแง่ในความไม่เป็นกลางของพนักงานสอบสวน หากในกระบวนการดังกล่าวมีผู้ทำหน้าที่ไต่ถามที่มีความเป็นกลางและผู้เสียหายให้ความไว้วางใจก็จะทำให้การไต่ถามบรรลุถึงวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น

3) ปัญหาเกี่ยวกับการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

วัตถุประสงค์หลักคือการยุติคดีเพื่อให้พ้นจากกระบวนการยุติธรรม โดยมีได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการเยียวยาผลกระทบอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นต่อผู้ที่ได้รับความเสียหาย รวมทั้งชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ไม่ว่าจะเป็นการเยียวยาทั้งในด้านความเสียหายที่คำนวณเป็นตัวเงินได้ และความเสียหายด้านจิตใจและอารมณ์ รวมทั้งแนวทางในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้เสียหาย ตัวผู้กระทำความผิด และชุมชนเท่าที่ควร การขาดแนวคิดและกระบวนการในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่จะทำให้เขาเกิดความสำนึกและความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำอีก รวมถึงการขาดโอกาส ในการให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบเข้ามามีส่วนร่วม

4) ปัญหาเกี่ยวกับอายุความ

อายุความเป็นเรื่องสำคัญในการดำเนินคดี ซึ่งหากเป็นคดีที่ยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัว ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน จึงจะสามารถดำเนินคดีต่อไปได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวหากมีการเข้าสู่กระบวนการไต่ถามแล้ว อายุความในการดำเนินคดีจะยังคงเดินหรือไม่ และหากต้องให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ อายุความดังกล่าวจะสิ้นสุดเมื่อไหร่ เพื่อมิให้กระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีต่อไป

ขอเสนอแนะ เห็นควรบัญญัติกฎหมายในการไต่ถามคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน เพื่อสร้างมาตรการให้มีการลดคดีจากศาล โดยกำหนดให้มีฐานความผิดคดีอาญาที่ลักษณะของการกระทำเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง และเป็นความผิดที่มีคู่กรณีและรัฐไม่ได้เป็นผู้เสียหาย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหากกรณีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหายก็ให้ใช้มาตรการชะลอฟ้องในชั้นพนักงานอัยการ ซึ่งในส่วนการไต่ถามคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน ได้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

1. หลักเกณฑ์การไต่ถามคดีอาญา

มาตรา 6 มาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา มีดังต่อไปนี้

- (1) การไต่ถามคดีอาญา
- (2) การชะลอการฟ้อง

มาตรา 7 เมื่อพนักงานสอบสวนมีคำสั่งให้ไต่ถามคดีอาญาตามมาตรา 14 แล้ว ให้หยุดนับอายุความในการดำเนินคดีอาญา และเมื่อพนักงานสอบสวนมีคำสั่งดำเนินคดีต่อไป ตามมาตรา 34 ให้ นับอายุความในการดำเนินคดีต่อจากเวลานั้น

เมื่อพนักงานอัยการได้มีคำสั่งชะลอการฟ้องตามมาตรา 42 แล้ว ให้หยุดนับ อายุความในการดำเนินคดีอาญา และเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งดำเนินคดีต่อไปตามมาตรา 46 หรือมาตรา 40 ให้ นับอายุความในการดำเนินคดีต่อจากวันที่พนักงานอัยการมีคำสั่งดำเนินคดีต่อไป ตามมาตรา 46 หรือวันที่ครบกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 40 วรรคสอง หรือวันที่อัยการสูงสุด มีคำวินิจฉัยตามมาตรา 40 วรรคสาม แล้วแต่กรณี มาตรา 8 เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี มีคำสั่งให้ใช้ มาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา มิให้นำบทบัญญัติในเรื่องการฟ้องและการผิดฟ้องตามกฎหมาย ว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวง และวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง รวมทั้งการควบคุมและการขัง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ ทั้งนี้ จนกว่าพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี จะมีคำสั่งให้ดำเนินคดีต่อไป และให้นับระยะเวลาการฟ้อง การผิดฟ้อง การควบคุม และการขังตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป

กรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้าผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน มิให้นำบทบัญญัติในเรื่องระยะเวลาตามมาตรา 113 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ บังคับ

มาตรา 9 คดีที่มีการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท หากความผิดต่อกฎหมายซึ่งเป็นบทหนักที่สุดสามารถดำเนินมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา ตามพระราชบัญญัตินี้ได้สำเร็จ ให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องในความผิดบทอื่นระงับไปด้วย แต่หากความผิดที่สามารถดำเนินมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญาได้สำเร็จเป็นความผิดที่มีโทษ เบากว่าหรือเบาที่สุดไม่เป็นเหตุทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องในความผิดที่มีโทษหนักกว่า หรือหนักที่สุดระงับไป

มาตรา 10 ห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐาน คำรับสารภาพ หรือข้อเท็จจริงอย่างใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการไต่ถามคดีอาญาหรือที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ ในชั้นการชะลอการฟ้อง เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีทั้งปวง

มาตรา 11 การไต่ถามคดีอาญาอาจทำได้ในคดีความผิด ดังต่อไปนี้

- (1) คดีความผิดอันยอมความได้
- (2) คดีความผิดลหุโทษ
- (3) คดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 12 คดีที่อาจไต่ถามได้ต้องเป็นไปตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นคดีความผิดตามมาตรา 11

(2) ในคดีความผิดตามมาตรา 11 (3) ต้องเป็นกรณีที่

(ก) ผู้ต้องหาไม่เคยได้รับการไต่ถามถึงคดีอาญาหรือการชะลอการฟ้อง ตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่เป็นคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท คดีความผิดลหุโทษ หรือพ้น ระยะเวลา นับตั้งแต่พนักงานอัยการมีคำสั่งยุติคดีตามมาตรา 37 หรือมาตรา 51 มาแล้วเกินสามปี และ

(ข) ผู้ต้องหาไม่อยู่ระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือพ้นโทษมาแล้ว เกินกว่า ห้าปี เว้นแต่เป็นคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท คดีความผิดลหุโทษ หรือคดีความผิด ที่ผู้ต้องหาได้ กระทำในขณะที่มียุติอำนาจสืบเปิดปี

มาตรา 13 คดีที่อาจไต่ถามได้ตามมาตรา 12 หากพนักงานสอบสวนเห็นว่า พฤติการณ์ ของการกระทำความผิดไม่ร้ายแรงและไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมให้พนักงาน สอบสวนแจ้ง ให้ผู้กรณีทราบในโอกาสแรกว่ามีสิทธิยื่นคำร้องขอไต่ถามถึงคดีอาญา

มาตรา 14 หากผู้กรณีทั้งสองฝ่ายสมัครใจและประสงค์จะเข้าร่วมการไต่ถามถึง คดีอาญา ให้ผู้กรณียื่นคำร้องขอไต่ถามถึงคดีอาญาต่อพนักงานสอบสวน และให้พนักงานสอบสวน มีคำสั่งให้ไต่ถามถึงคดีอาญา

การยื่นคำร้องขอไต่ถามถึงคดีอาญา และระยะเวลาการสั่งคำร้องของพนักงาน สอบสวน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 15 ในกรณีมีผู้เสียหายหลายคน ผู้เสียหายซึ่งเข้าร่วมไต่ถามถึงทุกคน ต้องสมัครใจ และประสงค์จะเข้าร่วมการไต่ถามถึงคดีอาญา

มาตรา 16 ให้ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายในการไต่ถามถึงคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้

2. หลักการตั้งผู้ไต่ถามถึง

มาตรา 17 บุคคลที่จะได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นผู้ไต่ถามถึงต้องมีคุณสมบัติและไม่มี ลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(ก) คุณสมบัติ

(1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปี

(2) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

(3) มีความซื่อสัตย์สุจริต มีบุคลิกภาพ มีความประพฤติ และมีทัศนคติ ที่เหมาะสมแก่ การปฏิบัติหน้าที่ผู้ไต่ถามถึง และ

(4) ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ไต่ถามถึงหรือหลักสูตรอื่นที่เทียบเท่า ซึ่งกระทรวง ยุติธรรมกำหนดหรือรับรอง

(ข) ลักษณะต้องห้าม

(1) มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

(2) มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(3) อยู่ระหว่างถูกสั่งให้พักราชการหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน

(4) เคยถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ

(5) เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษ สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(6) เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือ

(7) เป็นโรคติดต่อร้ายแรงหรือมีจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเกลี้ย การยื่นคำขอ การตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม การรับขึ้นทะเบียน และการถอนชื่อออกจากทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ย ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ในกฎกระทรวง

มาตรา 18 ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการประชุมระหว่างคู่กรณีเพื่อแต่งตั้ง ผู้ไกล่เกลี่ยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พนักงานสอบสวนมีคำสั่งให้ไกล่เกลี่ยคดีอาญา ถ้าคู่กรณี ไม่อาจตกลงเลือกผู้ไกล่เกลี่ยได้ ให้พนักงานสอบสวนแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยและแจ้งให้คู่กรณีทราบ

การเลือกและการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับแต่งตั้งได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

มาตรา 19 ผู้ไกล่เกลี่ยอาจถูกคู่กรณีตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าว ให้ผู้ไกล่เกลี่ยพ้นจากหน้าที่ ทั้งนี้คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิตั้งรังเกียจได้เพียงครั้งเดียว

ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีหลายคน การตั้งรังเกียจตามวรรคหนึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากคู่กรณีทุกคนของฝ่ายนั้น

มาตรา 20 ในกรณีที่ผู้ไกล่เกลี่ยตาย ถอนตัว ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือพ้นจากหน้าที่ตาม มาตรา 19 ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยตามมาตรา 18 ใหม่

มาตรา 21 ในการไกล่เกลี่ยคดีอาญา ให้ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา

3. กระบวนการไกล่เกลี่ยคดีอาญา

มาตรา 22 ให้พนักงานสอบสวนกำหนดนัดไกล่เกลี่ยคดีอาญาภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่พนักงานสอบสวนแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยและแจ้งให้คู่กรณีทราบ

มาตรา 23 คู่กรณีต้องเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยคดีอาญาด้วยตนเองและมีสิทธิให้ผู้ซึ่งตนไว้วางใจไม่เกินสองคนเข้าฟังการไกล่เกลี่ยคดีอาญาได้

ถ้าคู่กรณีซึ่งเป็นผู้ต้องหาเป็นผู้เยาว์ให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเข้าร่วม การไกล่เกลี่ยคดีอาญาคด้วย

การไกล่เกลี่ยคดีอาญาให้กระทำการเป็นการลับ

มาตรา 24 ในการไกล่เกลี่ยคดีอาญาหากมีความจำเป็นต้องใช้ล่าม ให้พนักงานสอบสวนจัดหาล่ามให้

ให้ล่ามตามวรรคหนึ่งได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

มาตรา 25 ก่อนเริ่มต้นการไกล่เกลี่ยคดีอาญา ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องอธิบายให้คู่กรณี ทราบถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่คู่กรณีซึ่งเป็นผู้ต้องหาได้กระทำความผิดตามคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ ข้อเท็จจริงอื่นที่เกี่ยวข้องกับคดี กระบวนการและผลทางกฎหมายในการไกล่เกลี่ยคดีอาญา และสิทธิ ในการยุติการไกล่เกลี่ยคดีอาญา

มาตรา 26 ผู้ไกล่เกลี่ยต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและเป็นกลาง และต้องช่วยเหลือหรือสนับสนุนคู่กรณีในการเจรจาเพื่อระงับคดีด้วยความสมัครใจ

มาตรา 27 การไกล่เกลี่ยคดีอาญาให้กระทำไปแล้วเสร็จภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่กำหนดนัดไกล่เกลี่ยคดีอาญาครั้งแรก เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือเป็นกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อ ว่าคู่กรณีจะสามารถตกลงกันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยอาจดำเนินการต่อไปได้อีกไม่เกินสามสิบวัน โดยให้บันทึก เหตุดังกล่าวไว้

กรณีที่ผู้ไกล่เกลี่ยพ้นจากหน้าที่ตามมาตรา 19 หรือกรณีที่ผู้ไกล่เกลี่ยตาย ถอนตัว หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ตามมาตรา 20 ระยะเวลาตามวรรคหนึ่งให้เริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ กำหนดนัดไกล่เกลี่ยคดีอาญาครั้งแรกหลังจากการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยคนใหม่

มาตรา 28 ในการไกล่เกลี่ยคดีอาญา คู่กรณีมีสิทธิเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันได้ โดยอิสระ ทั้งนี้ ข้อตกลงนั้นต้องไม่เป็นการขัดต่อกฎหมาย เป็นการพ้นวิสัย หรือเป็นการขัดต่อ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ ข้อตกลงตามวรรคหนึ่งต้องไม่ขัดหรือฝืนความประสงค์ของผู้เยาว์ด้วย

มาตรา 29 เมื่อคู่กรณีได้มีข้อตกลงเป็นประการใดแล้ว ให้ผู้ไกล่เกลี่ยบันทึกข้อตกลงหรือจัดให้มีการบันทึกข้อตกลงนั้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และให้คู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ย ลงลายมือชื่อไว้

บันทึกข้อตกลงตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อและที่อยู่ของคู่กรณี
- (2) พฤติการณ์ที่มีการกล่าวหา
- (3) ฐานความผิดและอัตราโทษตามกฎหมายที่มีการกล่าวหา
- (4) ความสมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยคดีอาญา

(5) สาระสำคัญของข้อตกลงอันเป็นผลของการไกล่เกลี่ยคดีอาญา เช่น การชดใช้ เยียวยา ความเสียหาย เงื่อนไขที่คู่กรณีต้องปฏิบัติหรืองดเว้นปฏิบัติและระยะเวลาดำเนินการ หรือข้อตกลงไม่คดีใจที่จะรับการชดใช้เยียวความเสียหาย

มาตรา 30 เมื่อการไกล่เกลี่ยคดีอาญาแล้วเสร็จ ให้ผู้ไกล่เกลี่ยส่งบันทึกข้อตกลง ไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อให้พนักงานสอบสวนส่งบันทึกข้อตกลงดังกล่าวพร้อมด้วยสำนวน การสอบสวน และเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

มาตรา 31 เมื่อได้รับบันทึกข้อตกลงจากพนักงานสอบสวนแล้ว หากพนักงานอัยการเห็นว่าการไกล่เกลี่ยคดีอาญาเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานอัยการ มีคำสั่งเห็นชอบ และส่งบันทึกข้อตกลงพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานสอบสวน เพื่อให้คู่กรณีปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงต่อไป

หากพนักงานอัยการเห็นว่าควรแก้ไขบันทึกข้อตกลงให้ชอบด้วยกฎหมาย ไม่เป็นการพ้นวิสัย และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งให้แก้ไข และส่งบันทึกข้อตกลงพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการจัดให้มีการแก้ไขบันทึกข้อตกลงนั้นตามคำสั่งของพนักงานอัยการ

ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าการไกล่เกลี่ยคดีอาญาไม่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือคู่กรณีไม่แก้ไขตามคำสั่งของพนักงานอัยการตามวรรคสองให้พนักงานอัยการ มีคำสั่งไม่เห็นชอบและส่งเรื่องไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อมีคำสั่งให้ดำเนินคดีต่อไป

ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับบันทึกข้อตกลงหรือได้รับบันทึกข้อตกลงที่แก้ไขแล้ว

4. ผลของการไกล่เกลี่ย

มาตรา 32 คู่กรณีคนใดคนหนึ่งอาจขอถอนตัวเพื่อยุติการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในเวลาใดก็ได้

ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีหลายคน การขอถอนตัวเพื่อยุติการไกล่เกลี่ย คดีอาญาของใครคนหนึ่งหรือหลายคน ย่อมไม่กระทบกระเทือนการไกล่เกลี่ยคดีอาญาของคู่กรณี ที่เหลืออยู่ทั้งสองฝ่าย

มาตรา 33 ผู้ไกล่เกลี่ยอาจยุติการไกล่เกลี่ยคดีอาญา เมื่อปรากฏข้อเท็จจริง อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (1) คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยคดีอาญา โดยไม่แจ้งหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือมีพฤติการณ์ที่ไม่ให้ความร่วมมือในการไกล่เกลี่ยคดีอาญา
- (2) มีเหตุอันควรสงสัยว่าความตกลงนั้นมิได้เป็นไปด้วยความสมัครใจ
- (3) การไกล่เกลี่ยคดีอาญาไม่อาจบรรลุผลได้โดยแน่แท้

(4) เห็นได้ชัดว่าการดำเนินการไต่ถามผู้เสียหายต่อไปจะเป็นการ จัดต่อผลประโยชน์ของ คู่กรณีที่เป็นผู้เยาว์

(5) คู่กรณีไม่สามารถเจรจาเพื่อตกลงแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือไม่อาจเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้

มาตรา 34 ให้ผู้ไต่ถามผู้เสียหายรายงานให้พนักงานสอบสวนทราบถึงการยุติการไต่ถามผู้เสียหายคดีอาญาตามมาตรา 32 หรือมาตรา 33 โดยไม่ชักช้า

เมื่อได้รับรายงานการยุติการไต่ถามผู้เสียหายคดีอาญา ให้พนักงานสอบสวนมีคำสั่งดำเนินคดีต่อไป

มาตรา 34 ในคดีความผิดอันยอมความได้ หากปรากฏแก่ผู้ไต่ถามผู้เสียหาย ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง ยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย หรือมีเหตุอื่นอันทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ให้ผู้ไต่ถามผู้เสียหายยุติการไต่ถามผู้เสียหายคดีอาญาและรายงานให้พนักงานสอบสวนทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดหลายคน หากสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป เฉพาะผู้กระทำความผิดบางคน ให้ผู้ไต่ถามผู้เสียหายดำเนินการไต่ถามผู้เสียหายคดีอาญาต่อไปสำหรับผู้กระทำ ความผิดที่เหลืออยู่

มาตรา 36 เมื่อพนักงานสอบสวนมีคำสั่งให้ไต่ถามผู้เสียหาย ผู้เสียหายจะฟ้องคดี มิได้ ทั้งนี้ จนกว่าพนักงานสอบสวนจะมีคำสั่งให้ดำเนินคดีต่อไป ถ้าผู้เสียหายฟ้องคดีอยู่ก่อนแล้ว ให้ศาลรอการพิจารณาคดีนั้นไว้

มาตรา 37 เมื่อได้มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงตามมาตรา 29 แล้ว ให้คู่กรณีแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบ เพื่อพิจารณาทำบันทึกการปฏิบัติตามข้อตกลงส่งให้พนักงาน อัยการพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาสั่งยุติคดี

ในกรณีที่มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไม่ครบถ้วนให้คู่กรณีแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบ เพื่อพิจารณามีคำสั่งดำเนินคดีต่อไป เว้นแต่ผู้เสียหายพอใจในการปฏิบัติตามข้อตกลงบางส่วน ที่ได้กระทำไปแล้ว ให้คู่กรณีแจ้งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 38 ถ้าความปรากฏแก่พนักงานสอบสวนว่าผู้ต้องหาจงใจไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง โดยไม่มีเหตุอันควร ให้พนักงานสอบสวนมีคำสั่งดำเนินคดีต่อไป ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิ ผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีด้วยตนเอง ในกรณีที่ศาลได้รอการพิจารณาไว้ตามมาตรา 36 ให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลภายในสามสิบ วันนับแต่วันที่พนักงานสอบสวนมีคำสั่งดำเนินคดีต่อไป เพื่อหยิบยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป

มาตรา 39 เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งยุติคดี สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ในกรณีที่มีผู้เสียหายหลายคน หากผู้เสียหายคนหนึ่งคนใดไม่สามารถทำข้อตกลงกับ ผู้ต้องหาได้ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของผู้เสียหายดังกล่าวย่อมไม่ระงับ

มาตรา 40 การไต่ถามถึงคดีอาญาไม่ตัดอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะทำการสอบสวนต่อไป

2.2 ปัญหาคุณสมบัติของผู้ไต่ถามถึงคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน

กำหนดให้บุคคลที่จะได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นผู้ไต่ถามถึงคดีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(ก) คุณสมบัติ

(1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปี

(2) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

(3) มีความซื่อสัตย์สุจริต มีบุคลิกภาพ มีความประพฤติ และมีทัศนคติ ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่ผู้ไต่ถามถึงคดี และ

(4) ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ไต่ถามถึงคดีหรือหลักสูตรอื่นที่เทียบเท่า ซึ่งกระทรวงยุติธรรมกำหนดหรือรับรอง

(5) ให้เป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนหรือเป็นผู้นำชุมชน

เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการไต่ถามถึงคดีเพื่อให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาข้อพิพาทร่วมกัน (Participation) การแก้ปัญหาควรจะมีการมีความเข้าใจในปัญหา เปิดเผย จริงใจ มีความริเริ่ม เข้าใจกัน และโดยสมัครใจที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของตนและเพื่อให้เกิดความพอใจระหว่างคู่ความ (Mutual satisfaction) การตัดสินใจของคู่ความแต่ละฝ่ายนั้นเกิดจากการมีส่วนร่วม ความชอบธรรมหรือยุติธรรม ความชัดเจนในการวิเคราะห์ปัญหาและความริเริ่มที่เข้าใจในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน อีกทั้งการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ก็เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับการฟื้นฟูและได้รับการยอมรับในสังคม

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับการเยียวยาผู้ใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

ควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 38 ให้คดีอาญาลีกกันตามประมวลกฎหมายอาญาวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 หรือให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องยอมระงับไปตามประมวลกฎหมายอาญาวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 เมื่อผู้ต้องหาได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อตกลงครบถ้วนแล้วและให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาปรับใช้ในการใช้สิทธิเรียกร้องในส่วนแพ่งของผู้เสียหายเป็นว่า “ถ้าข้อตกลงการไต่ถามถึงคดีอาญา กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องหาต้องปฏิบัติ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องยอมระงับไปหรือคดีลีกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 และมาตรา 39 เมื่อผู้หาได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในข้อตกลงครบถ้วนแล้ว

เมื่อปรากฏตัวผู้เสียหาย อัยการในเขตอำนาจต้องเสนอเป็นเงื่อนไขแจ้งแก่ผู้กระทำความผิดให้ชดเชยค่าเสียหายจากการทำความผิดของผู้กระทำความผิดแก่ผู้เสียหายภายในระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน สิทธิการฟ้องคดีจะบังคับไปในการไต่ถามถึงคดีอาญา ไม่ตัดสิทธิการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายในส่วนแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งการพิจารณาคดีในส่วนแพ่ง ต้อง

คำนึงถึงการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงทางอาญาของผู้กระทำผิด และจำนวนเงินที่ชดใช้แก่ผู้เสียหาย ประกอบการพิจารณาด้วย

2.4 ปัญหาเกี่ยวกับอายุความ

ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ดังกล่าวอาจมีปัญหาทางกฎหมายในเรื่องขาดอายุความในการดำเนินคดีของผู้เสียหายเพื่อใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนได้ จึงเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 7 ให้ถือเป็นเหตุอายุความในการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งสะกดหยุดอยู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายอื่น เป็นว่า “เมื่อได้มีคำสั่งให้ใช้มาตรการแทนการฟ้องคดีอาญาแล้ว ให้ถือเป็นเหตุอายุความในการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งสะกดหยุดอยู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและกฎหมายอื่น นับแต่พนักงานสอบสวนหรือผู้ไต่สวนเริ่มดำเนินกระบวนการไต่สวนทางอาญาจนกว่าระยะเวลาที่กำหนดหน้าที่ให้ผู้กระทำความผิดปฏิบัติสิ้นสุดลง ให้เริ่มนับอายุความในการดำเนินคดีต่อจากเวลานั้น”

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

- คณิต ฅ นร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549.
- _____. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2547.
- ควอริช เวลส์. การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2527.
- จี๊ด เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. หลักกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- ภาณุ รังสีสหัส. การจัดการความขัดแย้งกับการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธนาพรส, 2550.
- มนตรี ศิลปมหาบัณฑิต. การจัดการความขัดแย้งกับการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธนาพรส, 2550.
- สรวิต ลิ้มปรั้งยี่. การโกล่เกลี่ยพื้นสัมพันธ์ในคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธนาพรส, 2550.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551.

บทความ

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. “อัยการกับกระบวนการยุติธรรม” บทบัณฑิต 52, 4 (ธันวาคม, 2539).
- กุลพล พลวัน. “ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยอัยการในประเทศไทย” วารสารอัยการ 9, 101 (พฤษภาคม, 2529): 97.
- คณิต ฅ นร. “ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ” วารสารอัยการ 5, 57 (กันยายน, 2525)
- คุณิณี ลีละเมียร. “เหตุผลและความจำเป็นในการยกฐานะสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนขึ้น เป็น สำนักพินิจและคุ้มครองเยาวชนและครอบครัวในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม” ดุลพาห 45, 1 (มกราคม – มิถุนายน 2541).
- ภาณุ รังสีสหัส. “การโกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือประนอมข้อพิพาท,” ดุลพาห 2, 42 (เมษายน-มิถุนายน 2538)

วิทยานิพนธ์

- พิจิต แซ่เต้. “ปัญหาทางกฎหมายของผู้เสียหายในการ โกล่เกลี่ยคดีอาญาทางกระบวนการยุติธรรม,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555.
- รัตนลักษณ์ นาถนิตธาดา. “การโกล่เกลี่ยคดีปกครองโดยศาลปกครอง,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551

สมชาติ โลกสันติสุข. “การบริหารงานคดี: ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการไต่ถามในศาล,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2547.

สมยศ วัฒนภิรมย์. “การรื้อการลงโทษและการรื้อการกำหนดโทษปรับ,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

รายงานวิจัย

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

เอกสารอื่นๆ

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์:ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้งทางอาญาสำหรับสังคมไทย คณะทำงานโครงการนำร่องพัฒนาระบบงานยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2550

ดำรงห์ สุดเดมีย์. การไต่ถามข้อพิพาทโดยองค์กรฝ่ายบริหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีการไต่ถามประณอมข้อพิพาทของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน, งานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ศ.) รุ่นที่ 3 วิทยาลัยการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2541.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, เอกสารการสอนวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 3 พิมพ์ครั้งที่ 23 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2548.

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่7) พ.ศ.2550

กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามความผิดที่มีโทษทางอาญา พ.ศ.2553